

Oled sa **GEENIUS**, **RIKAS** või **PRO**? [Vali sobiv tellimus siit.](#)

EESTI LOODUS

Kuidas päästab soode taastamine maailma?

[Keskonnaministeerium ja KIK](#)

15. veebr. 2021 kell 11:36

[f Jaga Facebookis](#)

[✉ Saada e-kirjaga](#)

[Veel ▾](#)

Eesti loodust kirjeldades armastatakse uhkustada meie metsarikkuse, aga ka rabade ja soodega. Kui veel 100 aastat tagasi katsid soostunud alad Eestimaa pinnast umbes 22% ehk veidi rohkem kui viiendiku, võib paljudele üllatuseks tulla, et tänaseks on sellest järel vaid üks neljandik – sood leidub Eesti pindalal vaid haruldase 6% jagu.

Ehkki mõni paik võib tänaseni maakaardil soo nime kanda, ei pruugi tema omadused sellele nimetusele enam sugugi mitte vastata. Alles on küll sood meenutav ala, ent pinnasele astudes saab vaatlejale kiirelt selgeks, et muidu märjaks saanud jalanõu jääb sama kuivaks kui metsas ringi jalutades. Mis siis meie soodega nende 100 aasta jooksul juhtus?

Põllumajandus nõudis ohvreid

Suurimaks soode kadumise põhjuseks võib pidada inimtegevust. Nimelt tekkis juba 17. sajandil suurenenud vajadus põllumaade järele, mis hoogustus 20. sajandi alguses veelgi. Niinimetatud soode “parandamist” võis selle unistuse täitmiseks hästi ära kasutada.

Nii hakati soid järjepanu kuivendama: vee väljajuhtimiseks kaevati pinnasesse sügavad kraavid, kusjuures neid sai omakorda ära kasutada süsinikurikka turba kaevandamiseks. Nii said soodest aastate möödudes põllumaad ja metsatukad, vahel ka uued külad ja linnakeskkonnad. Kuivendamise hoog muutus järjest kiiremaks 1950ndatel ning “1950ndate” aastateks oli 1900ndate alguse

ning "korgaeg" kestis kuni 1990ndateni välja.

Igal teol on aga teadupärast tagajärg: et kuivendamisega seotud murekohad tõusid aastate möödudes järjest rohkem päevakorda, üritati meie soolasid päästa kõige hullemast. 1980ndate alguses võeti suuremad 30 säilinud sood kaitse alla, olenemata sellest, et kuivenduskraavid olid jõudnud ka seal omajagu kahju teha. Täna on kaitse alla võetud ¾ kõigist Eesti soodest.

Kuidas soid taastatakse?

Soode taastamise juures on kõige tähtsam tõsta veetasema maapinna lähedale, et taimede jäänused ei saaks laguneda ja neist hakkaks tekkima turvas. Turba tekkimise protsess on peamine elusa soo tunnus.

Kuidas aga takistada vee äravoolamist soost, kus tema koht on? Selle jaoks asutakse taaskord kaevama, ent taastamistöde käigus tehakse seda kraavide sulgemise eesmärgil. Niisiis täidetakse kraavid sealt kunagi kaevatud pinnasega ning vajadusel rajatakse vett suunavaid paise. Vee liikumist arvutiga mudeldades leitakse paisule sobivaim koht, mis omakorda aitab välistada ka kraavide sulgemisest tekkivad riskid majandusmetsadele, põllumaaadele ja taristule.

Teatud juhtudel on soo ökosüsteemi taastamiseks vaja harvendada või täielikult eemaldada sinna kuivenduse tagajärjel aastakümnete jooksul kasvanud mets, seda lihtsal põhjusel: puud kuivendavad sood samamoodi nagu sinna varasemalt kaevatud kraavid.

Et alale iseloomulikud taimed ja loomad saaksid elutegevuseks uue võimaluse, tuleb selleks lisaks veetaseme tõstmisele luua ka soodsad valgustingimused.

Ent millal on soo täielikult taastatud? Oleneb, millise mätta otsast vaadata. Ehkki veetaseme on võimalik taastada üsna kiiresti ja taimestik taastub 5-10 aastaga, siis ökosüsteem kogu oma elustikuga vajab taastamiseks aega isegi aastakümneid. Taastamistööd loovad selleks tervenemiseks igati vajalikud eeldused.

Iga asi omal kohal

Ehkki 1950ndatel aastatel levitati arusaama, mille kohaselt oleksid sood justkui ebavajalikud ja kasutatud platsid, mängib iga ökosüsteem meie planeedi tervisliku seisundi juures väga olulist rolli. Soo pole siinkohal erand, vaid just vastupidi: kuna aina rohkem leiavad laiemat kõlapinda kliimamuutustega seotud probleemid, peitub soodes väga oluline roll maailma päästmise teekonnal.

Nimelt on sood meie planeedi süsinikuhoiuld. Kui süsinikku kinnihoidva ökosüsteemi tegevus kuivendamise tulemusel katkestatakse, peatub ka tema võime süsinikku siduda ja mis veelgi olulisem, tema võime süsinikku turba kujul hoiustada.

Nii algab kuivendatud soodest sinna tuhandete aastatega kogunenud süsiniku lendumine atmosfääri. Kuivendatud turvasmuldadelt eralduvat süsiniku emissiooni peetakse muide võrreldavaks kogu transpordisektorist lähtuva emissiooniga. Kui aga soo veetaseme tõstmisega päästa, taastub tema süsiniku sidumise ja hoidmise võime.

Soode taastamisel on veel palju olulisi keskkonnamõjusid: sealhulgas vähendab see olulisel määral tuleohtu, tagab meie puhtad joogiveevarud, võimaldab hoida ja kaitsta erilisi soomaastikke ning annab uue võimaluse sootaimedele ja -lindudele, olles nendele ainusobivaks kodupaigaks.

Samuti ei saa üle ega ümber sellest, kui palju võimalusi ning avastamisrõõmu see inimesele pakub. Nii on üheks oluliseks põhjuseks, miks soid taastada, ka inimeste huvi ja tung sooladel matkamas käia.

Koostöö ühendab

Kõige rohkem soolasid on maailmas hävinenud just Euroopas ning nii on Euroopa Liit seadnud eesmärgiks vähendada 2030. aastaks kasvuhoonegaaside emissiooni 40% võrra (võrdluses 1990. aastaga). On ilmselge, et sellised muudatused vajavad toetust ja riikidevahelist koostööd ning just sel põhjusel kuulub Euroopa Liidu kliima- ja energiapoliitika juurde soode kaitse ja taastamine rahvusvahelisel tasandil.

Kuna kasvuhoonegaaside emissioonide vähendamine on Euroopa Liidu liikmesriikide jaoks prioriteet, on äärmiselt oluline, et seda eesmärki teenivad projektid leiaksid vajaliku rahastuse ja toimiva projektimeeskonna.

Üheks heaks võimaluseks, kuidas oma projektile hoog sisse saada, on [LIFE programm](#), kust idee elluviimiseks raha taotleda saab. Et projekt saaks suurema tõenäosusega rohelise tule, on Keskkonnaministeeriumil aastatega kogunenud LIFE kontaktisikute võrgustik, kes jagavad soovitusi, kuidas projekt programmi nõuetele vastaks ning

Eesti jaoks olulised tegevused tehtud saaksid.

Samuti toetab riik otse Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel erinevaid keskkonnaprojekte, muuhulgas Eesti soode seisundi parandamist. Soode taastamisega seotud riiklikke tegevusi viib ellu RMK, seda kahe erineva projekti raames, millest ühe eesmärgiks on [kuivendatud, ammendatud ja hüljatud turbaalade korrastamine](#) ning teise puhul [looduskaitse tegevused](#), mille tegevuste hulka kuulub ka suures mahus soode seisundi parandamine.

Näiteks parandatakse soode seisundit Alam-Pedja, Agusalu, Ohepalu, Tudusoo ja Sirtsu looduskaitsealal ning Lahemaa rahvuspargis. Jääksode taastamise projekti käigus korrastatakse üle Eesti kokku umbes 2000 hektari suurusel alal mahajäetud turbaalad, seda näiteks Laiusel, Arramäel, Piiripalus, Tellisaares jms. Projekte rahastab Keskkonnainvesteeringute keskus Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist.

Keskkonnainvesteeringute keskus avas 11. jaanuaril ka järjekordse [keskkonnaprogrammi taotlusvooru](#), kus saab taotleda toetust konkreetsetele keskkonnategevustele, sealhulgas näiteks metsanduse ja looduskaitsega seotud tulevastele projektidele.

Rahvusvaheline koostöö

Lisaks sellele, et iga riik panustab eesmärgi täitmisesse eraldi oma riigi piires, on hädasti vaja ka piirkondadevahelist koostööd, mis võimaldaksid projektiriikidel jagada kogemusi ning panustada ühiselt sama eesmärgi täitmisesse.

Nii on näiteks Balti riigid, Saksamaa ja Poola LIFE projekti [Peat Restore](#) raames väed ühendanud juba 2016. aastal ning otsustanud üheskoos soode taastamise teekonnal märkimisväärseid samme astuda. Eelmainitud riikidel on pindala kohta kõige rohkem kõdusoid, millelt eralduvad süsiniku emissioonid on Indoneesia järel suurimad maailmas.

Koostööprojekti raames on plaanis taastada 5300 hektari ulatuses rikutud soolasid, mille tulemusel muutuksid praegu süsinikku emiteerivad sood seda siduvateks.

Et turbaalade taastamisest saadud kogemusi talletada, nii et ka teistel riikidel sellest kasu oleks, on projekti raames plaanis luua turbaalade taastamise juhend. Samuti tegutsetakse jätkuvalt aktiivselt kõikides partnerriikides soode taastamise eesmärkide täitmisega – Eestis anti viimati uus hingamine Läänemaa soole, mille taastamistööd peaksid lõppema lähiajal.

Soode taastamisega tegutsetakse edukalt ka kohalikul tasandil, seda näiteks 2015. aastal alustanud LIFE projekti [“Soode kaitse ja taastamine”](#) näitel, mida viivad läbi Eestimaa Looduse Fond, Tartu Ülikool ja MTÜ Arheovisioon koostöös RMK, Keskkonnaameti, Keskkonnaministeeriumi, alltöövõtjate ja vabatahtlikega.

Selle projekti raames tutvuti eelnevalt meie naaberriikide varasemate projektide ning sealt ammutatud teadmistega, mida rakendatakse nüüd edukalt Eestis.

Tänaseks on projekti jooksul taastatud juba mitu tuhat hektarit rohkem soolasid kui algselt plaanis, samuti on edukalt läbi viidud nii arheoloogilisi kui liikide uuringuid, õppe- ja teavitustegevust ning loodustalguid ja -matku.

Soode taastamine on igati kulutõhus ettevõtmine ning kui seda tehakse ühes valdkonna parimate ekspertidega, võib loota, et tulevikus võime näha kuivendatud soolade elluärkamist ja uut algust erinevatele taime- ja loomaliikidele.

Artikli kirjutamist on rahastatud projektist “LIFE programmist teadlikkuse suurendamine ja projektitaotluste kvaliteedi parandamine 2”, mida rahastab Euroopa Liidu liikmesriikide keskkonnaprojektide kaasrahastamise programm LIFE.

Märksõnad: [keskkonnainvesteeringute keskus](#), [keskkonnaministeerium](#), [soo](#), [soode taastamine](#), [süsinik](#), [TORT](#)

SAMAL TEEMAL

[Kuidas päästa rikkemata toitu äraviskamise eest? Portugal näitab eeskuj](#)

[Kas kõik on tõesti mürgine ehk kuidas jääda ellu ohtlike kemikaalide maailmas?](#)

Metsatulekahjud Eestis ja välismaal: kuidas üks mets põlema läheb?

f Jaga Facebookis

✉ Saada e-kirjaga

🐦 Jaga Twitteris

in Jaga LinkedInis

💬 Kommenteeri

AwaRa
Est LIFE 2

Loed AwaRaEst LIFE blogi, kus tutvustame, mida LIFE programmi projektide abil Eesti looduse ja keskkonna heaks tehtud on ning mida plaanime tulevikus ellu viia.

Vaata kõiki artikleid

Oled sa **GEENIUS, RIKAS** või **PRO**? [Vali sobiv tellimus siit.](#)

POPULAARSED LOOD

UUDIS

Rimi tahab koos idufirmadega vähendada aastas mahakantavat toitu 250 tonni

UUDIS

Metsaregister annab sulle nüüd teada, kui naabrid hakkavad lageraiet tegema

UUDIS

Katkisest lühtrist plastpudolini: õpilasfirma valmistab kasutust prahist soodsa hinnaga ehteid

UUDIS

RMK on kuue miljoni euro eest ostnud eraomanikelt looduskaitsealuseid maid

UUDIS

Uuel nädalal võib tulla kuni 25 kraadi pakast

UUDIS

Pakendiringluse juht: laiskusest ja lohakusest kaotame Eestis pakendeid kogudes igal aastal umbes miljon eurot

VIIMATI LISATUD

Kuidas päästab soode taastamine maailma?

15. veebruar 2021 kell 11:36

Rimi tahab koos idufirmadega vähendada aastas mahakantavat toitu 250 tonni

12. veebruar 2021 kell 10:33

Metsaregister annab sulle nüüd teada, kui naabrid hakkavad lageraiet tegema

8. veebruar 2021 kell 10:05

Katkisest lühtrist plastpudolini: õpilasfirma valmistab kasutust prahist soodsa hinnaga ehteid

5. veebruar 2021 kell 14:27

RMK on kuue miljoni euro eest ostnud eraomanikelt looduskaitsealuseid maid

4. veebruar 2021 kell 16:48

Uuel nädalal võib tulla kuni 25 kraadi pakast

4. veebruar 2021 kell 15:59

[Vaata kõiki artikleid](#)

SISUTURUNDUS

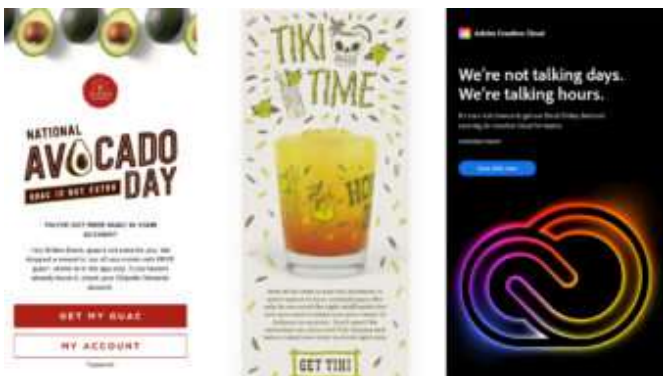
SISUTURUNDUS

Hoolitse oma koera hammaste eest ning hoia ta rõõmsa ja tervena

SISUTURUNDUS

Uue ajastu algus: M1 kiibiga Mac arvutid

SISUTURUNDUS

Turundusmeilide disain: mis on moes?

SISUTURUNDUS

Äritegevuse peatanud küberründe põhjused on erinevad

POPULAARSED LOOD MUJAL GEENIUSES

DIGI • UUDIS

Kõikide andmeleketete ema: häkkerid postitasid veebi 3 miljardi kasutaja paroolid

PRO • TELLIJALE

Prantslane Micha Mazaheri kolis oma unistuste ettevõttega Eestisse ja asus ükssarvikuks pürgima

G • TELLIJALE

Noor Eesti naine ehitas kokkukukkuvast talumajast armsa kodu

KODU • KINNISVARA

Rubriiki toetab **Bigbank** kodulaen

Suvekodu ostmise aeg: heas seisus maja otsib väga soodsa hinnaga uut omanikku

G • TELLIJALE

TV3 uus "lõbus sodi" on vähem lõbus ja rohkem sodi

PRO • TELLIJALE

Eesti pangaäpp ForPeeps läheb Funderbeamist raha korjama

DIKTOR • TELE

Kanal 2 kevadel: Oja ja Juure uus huumorisaade, ühiskonnakriitiline Eeva Esse ja Tuuli Roosma mees

AUTOEKSPERDI BLOGI

Jahutusvedeliku temperatuur ei taha külмага tõusta? Siis võib sind aidata just see lahendus

Telli Geeniuse uudiskiri

Saadame sulle igal argipäeval ülevaate olulisematest Geeniuse teemadest.

geeniusmedia

Geenius Meedia OÜ
Ahtri 6, 10151 Tallinn
Tel 660 9797
geenius@geenius.ee

[Üldised kasutustingimused](#) • [Andmekaitsetingimused](#) • [Ettevõttest](#)

© Geenius Meedia OÜ, 2021.

Portaalid

[Geenius](#)
[Auto](#)
[Digi](#)
[DigiPRO](#)
[Diktor](#)
[Kodu](#)
[Kohalik](#)
[Raha](#)
[Rikas](#)
[Rohe](#)
[Tervis](#)

Ajakirjad

[Digi](#)
[Mood](#)
[Muki](#)

Podcastid

[Autotund](#)
[Algorütm](#)
[Digitund](#)
[Restart](#)

Sotsiaalmeedia

[Facebook](#)

Kontakt

[Toimetus](#)
[Reklaamiinfo](#)

Geeniuse portaale majutab

